

a

FUNDACJA TAURUS

**OD CZEGO
ZALEŻY**

**WYSOKOŚĆ
ALIMENTÓW**

BIULETYN PRAWNY NUMER 7
PUNKT NIEODPŁATNEJ POMOCY PRAWNEJ
NR 1 I 2 W POZNANIU

Z

Zgodnie z art. 135 § 1 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego zakres świadczeń alimentacyjnych zależy od usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego oraz od zarobkowych i majątkowych możliwości zobowiązanego.

W wyżej wskazanym przepisie zostały określone przesłanki, od których zależy zakres obowiązku alimentacyjnego. Pierwszą przesłankę stanowią **usprawiedliwione potrzeby uprawnionego**.

Pojęcie „usprawiedliwione potrzeby” ma różny zakres znaczeniowy w zależności od tego, czy chodzi o uprawnionego krewnego w linii prostej, czy też o dziecko, które nie jest w stanie utrzymać się samodzielnie. O ile w tym pierwszym wypadku świadczenia alimentacyjne mają zapewnić uprawnionemu godziwe warunki bytowania z uwzględnieniem np. jego wieku, stanu zdrowia i wykształcenia, o tyle rozmiar usprawiedliwionych potrzeb dziecka, niezdolnego jeszcze do samodzielnego utrzymania się, stymulowany jest zasadą utrzymania równej stopy życiowej¹.

Skatalogowanie usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego do alimentacji jest nie tylko niemożliwe, ale i zbędne. Decydują bowiem okoliczności konkretnego przypadku, co nadaje tym potrzebom wymiar indywidualny. Niemniej jednak bogate orzecznictwo na ten temat i podejmowane na tym tle próby uogólnień uzasadniają wskazanie, jako przydatnych dla praktyki, następujących rozstrzygnięć Sądu Najwyższego:

¹ Domińczyk, Tadeusz. Art. 135. W: Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz, wyd. V. Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, 2011.

- 1) Wysokość alimentów na rzecz dziecka powinna być ustalona w stosunku do obecnych potrzeb dziecka; nie mogą być uwzględnione przewidywane dopiero w przyszłości koszty nauki, wydatki szkolne itp.; w razie późniejszego wzrostu potrzeb dziecka alimenty mogą być zawsze podwyższone (orzeczenie Sądu Najwyższego z 29 listopada 1949 r., Wa.C. 167/49, NP 1950, nr 2, s. 52).
- 2) Okoliczność, że dziecko rozwodzących się małżonków ze względu na stan swego zdrowia potrzebuje szczególnej pieczy, oznacza zwiększenie się jego potrzeb, które wymaga pokrycia ich przez rodziców. Pokrywanie kosztów utrzymania osoby trzeciej, która zajmuje się dzieckiem, z dostarczanych dziecku alimentów stanowi pokrywanie kosztów utrzymania dziecka (orzeczenie Sądu Najwyższego z 18 września 1951 r., C. 204/51, LexPolonica nr 400543, OSN 1952, nr 3, poz. 71).
- 3) Fakt, że osoba żądająca alimentów zarabia na swe utrzymanie mimo niezdolności do pracy, ma tylko to znaczenie, że usprawiedliwia ewentualne zaprzestanie pracy i uprawnia dopiero po tym zaprzestaniu osobę chorą do żądania alimentów (orzeczenie Sądu Najwyższego z 14 marca 1956 r., 4 CZ 48/56, LexPolonica nr 2492887, OSPiKA 1958, nr 1, poz. 19; PiZS 1958, nr 8-9, s. 97).
- 4) Istnienie prawomocnego wyroku zasądającego alimenty na rzecz jednego dziecka nie wyłącza skutecznego dochodzenia alimentów przez inne dziecko, pochodzące od tego samego ojca, i to nawet wówczas, gdy ojciec łoży dobrowolnie na jego utrzymanie. Żądanie przez osobę uprawnioną do alimentacji - w porozumieniu z osobą zobowiązaną do alimentacji - nadmiernych alimentów w celu pokrzywdzenia innej osoby, również uprawnionej do alimentacji, stanowi nadużycie prawa (orzeczenie Sądu Najwyższego z 6 marca 1963 r., III CR 88/62, LexPolonica nr 315302, OSNCP 1964, nr 5, poz. 98; RPEiS 1964,

nr 3, s. 307; NP 1965, nr 7-8, s. 869 z omówieniem E. Wengerka w „Prze-
glądzie orzecznictwa”).

- 5) Okoliczność, że ojciec dzieci jest dłużnikiem innej osoby, nie pozbawia dzieci prawa dochodzenia alimentów od ojca. Mają one interes prawny w uzyskaniu wyroku zasądzającego alimenty, aby móc wyegzekwować swoją należność i partycypować w podziale funduszy uzyskanych w drodze egzekucji w zbiegu z innymi wierzycielami (orzeczenie Sądu Najwyższego z 14 czerwca 1963 r., III CR 70/63, LexPolonica nr 315261, OSNCP 1964, nr 6, poz. 116).
- 6) Usprawiedliwione potrzeby dziecka powinny być oceniane nie tylko na podstawie wieku, lecz również miejsca pobytu dziecka, jego środowiska, możliwości zarobkowych zobowiązanych do jego utrzymania i wielu okoliczności każdego konkretnego przypadku. Pojęcia usprawiedliwionych potrzeb nie można odrywać zwłaszcza od pojęcia zarobkowych i majątkowych możliwości zobowiązanego. Pojęcia te w praktyce pozostają we wzajemnej zależności i obie przesłanki wzajemnie na siebie rzucają, zwłaszcza przy ustalaniu przez sąd wysokości alimentów (orzeczenie Sądu Najwyższego z 10 października 1969 r., III CRN 350/69, LexPolonica nr 355955, OSNCP 1970, nr 2, poz. 15).
- 7) Obowiązek utrzymania dzieci obciąża w pierwszej kolejności rodziców, jednakże rezygnacja przez dziecko - w celu dokuczenia rodzicom - z pomocy Państwa w sytuacji, gdy rodzice są skromnie sytuowani i z trudnością mogą zaspokoić potrzeby wszystkich członków rodziny, nosi charakter szkodliwy i narusza zasady prawidłowego współżycia w rodzinie, a także szerzej pojęte zasady współżycia społecznego. Górną granicą świadczeń alimentacyjnych są zarobkowe i majątkowe możliwości zobowiązanego (art. 135 § 1 k.r.o.), chociażby nawet w tych ramach nie znajdowały pokrycia wszystkie usprawiedliwione potrzeby uprawnionego

do alimentacji (orzeczenie Sądu Najwyższego z 20 stycznia 1972 r., III CRN 470/71, LexPolonica nr 316362, nr 1-2, poz. 15; GSiP 1972, nr 9).

- 8) Okoliczność, że małżonkowie pozostają w faktycznej separacji i żona bez porozumienia z mężem przerwała pracę zarobkową w celu zajęcia się wychowaniem małego dziecka, nie stoi na przeszkodzie domaganiu się przez nią pomocy od męża w postaci świadczeń alimentacyjnych na jej rzecz, w granicach jej potrzeb oraz możliwości zarobkowych i majątkowych męża (orzeczenie Sądu Najwyższego z 7 sierpnia 1974 r., III CZP 46/74, LexPolonica nr 301503, OSNCP 1975, nr 12, poz. 160; OSNCP 1976, nr 3, poz. 7; NP 1976, nr 2, s. 303 z omówieniem B. Dobrzańskiego w „Przeglądzie orzecznictwa”).
- 9) Samo ukończenie przez uprawnionego 20 lat nie stanowi podstawy „anulowania” alimentów (orzeczenie Sądu Najwyższego z 27 stycznia 1999 r., II CKN 828/97, niepubl.).²

Drugą przesłankę wpływającą na zakres świadczeń alimentacyjnych stanowią **majątkowe możliwości zobowiązanego**. Określenie takich możliwości wymaga ustalenia wysokości comiesięcznych dochodów, np. z tytułu wynagrodzenia za pracę. W niektórych wypadkach zobowiązany może dysponować dużymi środkami majątkowymi pomimo tego, że nie osiąga regularnych dochodów w oparciu o umowę o pracę lub umowę cywilnoprawną. Przy ocenie możliwości majątkowych należy w każdym przypadku ustalić najważniejsze składniki majątku zobowiązanego, np. środki zgromadzone na lokatach bankowych, nieruchomości, papiery wartościowe itp.³

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 14 listopada 1996 r., I CRN 93/96 (LEX nr 500193), wskazał, że przepis art. 135 k.r.o. „mówi o możliwościach,

² Ibidem.

³ Jędrejek, Grzegorz. Art. 135. W: Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Pokrewieństwo i powinowactwo. Komentarz. LEX, 2014.

a nie o realnych, występujących w chwili orzekania, zarobkach czy zasobach majątkowych zobowiązanego”.

Orzecznictwo Sądu Najwyższego jest zgodne co do tego, że możliwości zarobkowe osoby zobowiązanej nie wynikają z faktycznie osiągniętych zarobków i dochodów, ale stanowią środki pieniężne, które osoba zobowiązana może i powinna uzyskiwać przy dołożeniu należytej staranności, stosownie do swych sił umysłowych i fizycznych (orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 1959 r., 3 CR 212/59, OSPiKA 1960, z. 2, poz. 41; uchwała pełnego składu Sądu Najwyższego – Izby Cywilnej i Administracyjnej z dnia 16 grudnia 1987 r., III CZP 91/86, OSNCP 1988, nr 4, poz. 42). W uzasadnieniu uchwały 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 maja 1995 r., III CZP 178/94 (LEX nr 4233), podkreślono, że: „ustalenie możliwości zarobkowych (majątkowych) zobowiązanego do alimentacji ma często charakter hipoteczny, gdyż kryterium takich możliwości nie zawsze są zarobki osiągnięte aktualnie przez zobowiązanego, lecz sama zdolność do uzyskania wyższego wynagrodzenia. Jeżeli zatem – najczęściej – wysokość alimentów sąd ustala na podstawie zarobków otrzymywanych przez pozwanego, to nie dlatego, że pomija dyspozycję art. 135 § 1 k.r.o., lecz z tej racji, że zarobki te odpowiadają możliwościom zobowiązanego. Prowadzi to do konkluzji, że poza całokształtem okoliczności faktycznych, które w sprawie o alimenty sąd obowiązany jest wziąć pod uwagę, istnieje pewna sfera ocen, które odnoszą się do przypuszczenia, domysłu, a nie do faktów jako okoliczności rzeczywistych”.⁴

Możliwości majątkowe zobowiązanego często zależą od tego, czy zawarł kolejny związek małżeński, a tym samym założył rodzinę. Brak jest podstaw do uprzywilejowania dzieci z któregoś związku pod kątem

⁴ Ibidem.

obowiązku alimentacyjnego. Przy ustalaniu wysokości alimentów zobowiązanego, który założył nową rodzinę, należy naturalnie uwzględnić obowiązek zaspokojenia potrzeb nowej rodziny.⁵

W wyroku z dnia 14 stycznia 2000 r., I CKN 1177/99 (LEX nr 51633), Sąd Najwyższy wskazał, że zobowiązanego zwalnia od obowiązku alimentacyjnego, zgodnie z brzmieniem art. 135 § 1 k.r.o., wyłącznie „brak po stronie zobowiązanego jakichkolwiek możliwości zarobkowych i majątkowych”. Zgodnie z tezą wyroku Sądu Najwyższego z dnia 15 października 1998 r., I CKN 860/97 (LEX nr 328059): „Brak po stronie zobowiązanego jakichkolwiek możliwości zarobkowych i majątkowych skutkuje oddaleniem powództwa o alimenty, mimo istnienia usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego”.

⁵ Ibidem.